

В.Г. Поліщук
канд. екон. наук, доцент,
ORCID: 0000-0001-5479-1221

К.А. Горніч
здобувач вищої освіти,

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, Україна

ПРІОРИТЕТИ ФІНАНСУВАННЯ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ

До лютого 2022 року система пенсійного забезпечення в Україні була у процесі модернізації. Головною метою пенсійної системи було гарантування отримання доходу громадянам після виходу на пенсію. У разі настання цього періоду було важливо отримувати дохід з різних джерел: із системи державного пенсійного страхування, яка фінансується з поточних доходів, з обов'язкової накопичувальної системи з визначеними внесками, з добровільної накопичувальної системи недержавного пенсійного забезпечення з визначеними внесками. Основною пенсійного доходу для громадян, на думку Татарин Н.Б., Ковальчук Ю.В. та Цюник С.І., є державна солідарна пенсійна система, адміністрування якої здійснює Пенсійний фонд України. Проте середньомісячної пенсії з 1 рівня системи є недостатньо для забезпечення гідного життя після виходу на пенсію. Перелічене вище значною мірою визначає актуальність проведення аналізу, адже результативне функціонування недержавного пенсійного забезпечення вважають одним із загальнонаціональних соціальних та економічних пріоритетів. Це цілком зрозуміло, оскільки за допомогою системи недержавного пенсійного забезпечення можна уникнути низки багатьох соціальних проблем шляхом формування додаткових пенсійних витрат поряд із державною пенсією. Також діяльність недержавних пенсійних фондів як інституційних інвесторів стимулює розвиток економіки країни. На сьогодні впровадження недержавного пенсійного забезпечення є невизначною справою, оскільки фінансовий ринок України перебуває у складному стані [3].

Можна побачити значне зменшення в кількості недержавних пенсійних фондів у 2016-2020 рр. Зокрема, це спричинено складною економічною і політичною ситуацією в країні, що наразі погіршиться.

Найбільшим за кількістю недержавних пенсійних фондів залишається м. Київ. Також потужна динаміка була в Одеській та Дніпропетровській областях. Пенсійні контракти станом на кінець 2020 року укладено з 78,9 тис. вкладників, з яких 2,1 тис. юридичні особи або 2,7 % від загальної кількості вкладників. Фізичні особи складають 76,8 тисячі або 97,3%. Кількість вкладників збільшилась порівняно з аналогічним періодом 2019 року на 14,0% (9,7 тис.) Таке збільшення

кількості контрактів несло за собою досить позитивний вплив на загальну ситуацію в країні, а особливо на соціальну сферу. Чиста вартість активів 56 недержавних пенсійних фондів на 31.08.2021 р. становила 2097,46 млн грн.

З прийняттям законів України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» і «Про недержавне пенсійне забезпечення» розпочато впровадження пенсійної реформи, сутність якої полягає в переході до тривірневої пенсійної системи:

Перший рівень – це солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, в якій усі кошти, що перераховуються підприємствами та застрахованими особами до Пенсійного фонду України, одразу ж виплачувалися нинішнім пенсіонерам.

Другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Частина обов'язкових пенсійних відрахувань (до 7% від заробітної плати працівника) повинна була спрямована на персональні рахунки громадян. Ці кошти повинні були інвестуватися в українську економіку, а інвестиційний дохід збільшувати розмір майбутніх пенсійних виплат.

Третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення. В цій системі можуть брати участь добровільно як фізичні особи, так і юридичні особи-роботодавці.

Недержавне пенсійне забезпечення надає змогу створити стимули для роботодавців та працюючих громадян для здійснення додаткових пенсійних заощаджень, забезпечити більш високий рівень життя після виходу на пенсію, забезпечити формування нових джерел інвестиційних ресурсів для інвестування реального сектору економіки, залучити до створення пенсійних фондів банки та небанківські фінансові установи.

До основних причин недостатнього розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні можна віднести: низький рівень дохідності пенсійних активів; законодавчу неврегульованість окремих питань діяльності ринку недержавного пенсійного забезпечення; низький рівень довіри населення до недержавного пенсійного забезпечення, банківської системи та інших фінансових установ; низький фінансовий рівень спроможності громадян для участі у системі недержавного пенсійного забезпечення.

В умовах низьких доходів громадян, відсутності культури планування пенсій, недовіри до фінансових інститутів і самої пенсійної накопичувальної підсистеми, що знаходиться в процесі постійного вдосконалення, виникає необхідність змін законодавства, посилення ролі державного регулювання та саморегулювання на ринку недержавного пенсійного забезпечення, підвищення ефективності та прозорості діяльності самих фондів, вдосконалення конструкції

накопичувальної підсистеми. Вдосконалення обов'язкової накопичувальної складової неможливо домогтися, як слушно зауважують Кулініч Т.В. та Жайворонок І.Р., без державної участі, просвітницької роботи серед населення та роботодавців і надалі – переходу до добровільності вибору такої системи. У системі недержавного пенсійного забезпечення перш за все необхідним є стимулювання корпоративних програм через податкові пільги, податкові відрахування, введення цільових пенсійних планів з державною підтримкою окремих категорій громадян, виховання самостійного планування та відповідальності за формування майбутніх пенсій у громадян [1].

Заходами, що значно розширяють географію та підвищують результативність функціонування мережі НПФ, як слушно зауважували Марич М.Г. та Шупер А.С., наступні: створення Державного фонду гарантування частини пенсійних внесків населення до НПФ; підвищення рівня прозорості діяльності НПФ та посилення захисту прав їх учасників; удосконалення та осучаснення загальних положень, затверджених у законодавстві, щодо управління ризиками НПФ; проведення активної інформаційно-роз'яснювальної роботи та зацікавлення населення щодо участі в системі НПЗ; скасування оподаткування виплат з НПФ при досягненні пенсійного віку учасниками таких фондів; затвердження податкових пільг для юридичних осіб, що засновуватимуть НПФ із загальною кількістю учасників, що перевищує 2000 осіб; забезпечення загального розвитку фінансового ринку України для розширення фінансових інструментів, у які можуть інвестувати НПФ з метою більшої диверсифікації вкладень та підвищення їх прибутковості [2]. Ці заходи були актуальні до лютого 2022 року, і безумовно будуть актуальні в мирний час в Україні.

Отже, провівши аналіз пенсійних недержавних фондів, можна стверджувати, що були прогалини та недопрацювання в роботі, мала інтенсивність, але нашу думку, це та галузь, яку не можна залишати без уваги та весь час потрібно удосконалювати.

Список використаних джерел:

1. Кулініч Т.В., Жайворонок І.Р. Тенденції розвитку недержавних пенсійних фондів в Україні. *Економіка та держава*. 2020. №12. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2020/15.pdf
2. Марич М.Г., Шупер А.С. Перспективи розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск № 31. URL: <http://surl.li/ddjtt>
3. Татарин Н.Б., Ковальчук Ю.В., Цюник С.І. Недержавні пенсійні фонди: модернізація, тенденції та проблеми розвитку в Україні. *Економіка та держава*. 2021. №5. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2021/16.pdf